

دانشگاه پیام نور

دانشکده ادبیات و علوم انسانی
استان تهران - واحد ری

پایان نامه

برای دریافت مدرک کارشناسی ارشد
رشته آموزش محیط زیست
گروه آموزش محیط زیست

عنوان پایان نامه :

بررسی میزان آگاهی، نگرش و رفتار زیست محیطی اساتید دانشگاههای شهر تهران

یاسر زهتاب یزدی

استاد راهنما:

دکتر سید محمد شبیری

استاد مشاور :

دکتر مریم لاریجانی

دی ۱۳۸۹

دانشگاه پیام نور
استان تهران - واحد ری

تصویب نامه

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته آموزش محیط زیست آقای یاسر زهتاب یزدی

تحت عنوان :

" بررسی میزان آگاهی، نگرش و رفتار زیست محیطی اساتید دانشگاه های شهر تهران "

ساعت : ۱۱

تاریخ دفاع : ۱۳۸۹/۱۰/۲

درجه ارزشیابی : عالی

نمره : ۱۸.۵

هیات داوران :

داوران	نام و نام خانوادگی	مرتبہ علمی	امضاء
استاد راهنما	جناب آقای دکتر سید محمد شبیری	استاد	
استاد مشاور	سرکار خانم دکتر مریم لاریجانی	استاد	
استاد داور	جناب آقای دکتر سمرمدی	دانشیار	
استاد داور	جناب آقای دکتر فرج اللهی	استاد	
نماینده تحصیلات تکمیلی			

تقدیم به

مادرم آن نادره وجود و پدرم که همه هستیم از اوست

و

همسر مهربانم که همراه صمیمی و همیشگی من است.

تقدیر و تشکر

با سپاس از خداوند متعال که توفیق به پایان آمدن این تحقیق را ارزانی داشت و در تمامی لحظات هرگاه یادش کردم، ناامید نشدم.

با سپاس از زحمات استاد ارجمند جناب آقای دکتر سید محمد شبیری که راهنمایی اینجانب را در انجام این پایان نامه بر عهده داشتند.

با سپاس از زحمات استاد گرامی سرکار خانم دکتر مریم لاریجانی که مشاورت این پژوهش را متقبل شدند.

با سپاس از زحمات پدر، مادر، برادران و همسر که طی مراحل تحصیل بدون پشت گرمی و حمایت آنان به هیچ وجه میسر نبود.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.

چکیده

انسان از ابتدای حیات خویش در اندیشه بهتر زیستن و استفاده بیشتر از طبیعت برای ارضای نیازهای خویش بوده و در راستای تحقق این اندیشه خواسته و ناخواسته صدمات جبران ناپذیری به طبیعت و محیط زیست خود وارد کرده است و امروزه در پی یافتن و اجرای راهکارهایی است که تا حد امکان این صدمات را جبران و یا کم کند. یکی از این راهکارها، بالا بردن سطح آگاهی افراد جامعه می باشد. نظام آموزش در فرآیند آموزش رفتارهای مسئولانه و مناسب زیست محیطی می تواند وسیله ای برای تغییر دانش، نگرش و رفتارهای افراد جامعه باشد. نظام آموزشی و نقش مهمی که اساتید در فرآیند آموزش ایفا می کنند، وسیله ای برای ایجاد تغییرات مهم در نگرش و رفتار دانشجویان به منظور مقابله با بحرانهای آتی پیش رویشان می باشد. پژوهش حاضر با هدف سنجش میزان آگاهی، نگرش و رفتار زیست محیطی اساتید با روش توصیفی و از نوع پیمایشی اجرا گردیده است تا به بیان چگونگی وضعیت آگاهی، نگرش و رفتار زیست محیطی اساتید پردازد و معلوم دارد که آیا آنان از آگاهی لازم پیرامون محیط زیست و مسایل مربوط به آن برخوردار می باشند و نگرش و رفتارهای آنها نسبت به محیط زیست چگونه است؟

جامعه آماری این پژوهش کلیه اساتید دانشگاههای (زیر مجموعه دو وزارتخانه بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و علوم، تحقیقات و فناوری) شهر تهران بوده است. با توجه به حجم ۱۰۶۸۱ نفری جامعه پژوهش با استفاده از فرمول کوکران ۳۷۰ آزمودنی به عنوان نمونه پژوهش با اعمال شیوه نمونه گیری چند مرحله ای انتخاب شدند. بدین ترتیب که در ابتدا رشته های تحصیلی دانشگاهی اساتید در ۶ گروه آموزشی طبقه بندی گردید و گروههای آموزشی دانشگاههای دو وزارتخانه فوق با توجه به رشته تحصیلی در این ۶ گروه قرار گرفت و سپس به طور تصادفی از هر گروه دانشگاهها و سپس از دانشگاهها به مقدار مورد نیاز نمونه به روش تصادفی انتخاب شد. جهت اطلاع از میزان آگاهی، نگرش و رفتار زیست محیطی اساتید پرسشنامه ای محقق ساخته مشتمل بر ۶۰ سوال (۴۰ سوال بسته در مقیاس لیکرت و ۲۰ سوال چهار گزینه ای) تدوین گردید. روایی پرسشنامه از طریق اظهار نظر چند از متخصصان آموزش محیط زیست بررسی و تایید گردید. همچنین آلفای کرونباخ آن ۰/۷۸ محاسبه شد. برای تجزیه و تحلیل داده ها از روش آماری توصیفی و استنباطی استفاده گردید. در آمار توصیفی به محاسبه میانگین، انحراف معیار و ... پرداخته شده است و در آمار استنباطی برای آزمون سوالات از روش آزمون T ، V کرامر و $ANOVA$ استفاده شده است. نتایج تجزیه و تحلیل نشان می دهد اساتید از میزان آگاهی، نگرش و رفتار نسبتا مناسبی نسبت به محیط

زیست برخوردار هستند و میزان آگاهی نقش عمده ای در تعیین نگرش زیست محیطی دارد. همچنین گرایش زیست محیطی اساتید نیز در نوع رفتارهای آنها تاثیر گذار است. نتایج بیانگر این مطلب بود که اساتید مرد از میزان آگاهی بیشتری نسبت به اساتید زن برخوردار هستند، ولی اساتید زن از نگرش مثبت تر و رفتار صحیح تری نسبت به محیط زیست در مقایسه با اساتید مرد برخوردار می باشند.

واژگان کلیدی: آگاهی، نگرش و رفتار زیست محیطی، آموزش محیط زیست

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول : کلیات تحقیق
۱-۱	مقدمه..... ۱
۲-۱	بیان مساله..... ۳
۳-۱	ضرورت و اهمیت تحقیق..... ۵
۴-۱	اهداف تحقیق..... ۷
۵-۱	فرضیات تحقیق..... ۸
۶-۱	استفاده کنندگان از نتایج تحقیق..... ۸
۷-۱	واژه های کلیدی تحقیق..... ۹
۸-۱	تعاریف واژه ها..... ۹

فصل دوم : مبانی نظری و پیشینه تحقیق

۱۳	مقدمه..... ۱۳
۱-۲	بخش اول : مبانی نظری موضوع..... ۱۴
الف	مبانی محیط زیست..... ۱۴
۱-۱-۲	مقدمه..... ۱۴
۲-۱-۲	مفاهیم محیط زیست..... ۱۴
۳-۱-۲	انواع محیط زیست..... ۱۶
۴-۱-۲	بخشهای محیط زیست..... ۱۷
۵-۱-۲	اکوسیستم..... ۱۸
۶-۱-۲	اجزای اکوسیستم..... ۱۸
۷-۱-۲	زیست بومها..... ۲۰
ب	انرژی و محیط زیست..... ۲۳
۱-۱-۲	مقدمه..... ۲۳
۲-۱-۲	انرژی و توسعه پایدار..... ۲۴
۳-۱-۲	انرژیهای تجدیدپذیر..... ۲۵
۴-۱-۲	انرژیهای تجدید ناپذیر..... ۳۰

۳۱	.....بحران انرژی..... ۵-۱-۲
۳۲	.....جمعیت و محیط زیست..... (پ)
۳۲	.....مقدمه..... ۱-۱-۲
۳۲	.....مفاهیم مربوط به جمعیت..... ۲-۱-۲
۳۳	.....بحران جمعیت..... ۳-۱-۲
۳۵	.....انفجار جمعیت..... ۴-۱-۲
۳۶	.....بقاء..... ۵-۱-۲
۳۷	.....رشد جمعیت..... ۶-۱-۲
۳۸	.....کنترل جمعیت..... ۷-۱-۲
۳۹	.....آموزش محیط زیست..... (ت)
۴۰	.....تعریف..... ۱-۱-۲
۴۱	.....تاریخچه آموزش محیط زیست..... ۲-۱-۲
۴۱	.....اهمیت آموزش محیط زیست..... ۳-۱-۲
۴۲	.....اهداف آموزش محیط زیست..... ۴-۱-۲
۴۳	.....فلسفه آموزش محیط زیست..... ۵-۱-۲
۴۴	.....منشور آموزش محیط زیست..... ۶-۱-۲
۴۵	.....اخلاق محیط زیست..... (ث)
۴۵	.....مقدمه..... ۱-۱-۲
۴۸	.....دیدگاههای اخلاقی به محیط زیست..... ۲-۱-۲
۴۹	.....ضرورت اخلاق زیست محیطی..... ۳-۱-۲
۵۰	.....اسلام و محیط زیست..... ۴-۱-۲
۵۰	.....اهمیت محیط زیست در اسلام..... ۵-۱-۲
۵۵	.....اقتصاد محیط زیست..... (ج)
۵۵	.....مقدمه..... ۱-۱-۲
۵۵	.....رابطه محیط زیست با اقتصاد..... ۲-۱-۲
۵۶	.....دیدگاههای زیست محیطی در استفاده از منابع..... ۳-۱-۲
۵۷	.....مدیریت اقتصادی محیط زیست..... ۴-۱-۲

۶۰	.....(چ) حقوق محیط زیست
۶۰	.....۱-۱-۲ مقدمه
۶۲	.....۲-۱-۲ منابع حقوق محیط زیست
۶۲	.....۳-۱-۲ اصول اساسی حقوق محیط زیست
۶۳	.....۴-۱-۲ ارزیابی زیست محیطی
۶۳	.....(ح) آلودگی محیط زیست
۶۳	.....۱-۱-۲ مقدمه
۶۴	.....۲-۱-۲ تعریف
۶۴	.....۳-۱-۲ آلودگی آب
۶۵	.....۴-۱-۲ منابع آب
۶۶	.....۵-۱-۲ عوامل آلاینده آب
۶۶	.....۶-۱-۲ آلوده کننده های آب
۶۸	.....۷-۱-۲ آلودگی هوا
۶۹	.....۸-۱-۲ انواع آلوده کننده ها
۷۱	.....۹-۱-۲ آلودگی خاک
۷۱	.....۱۰-۱-۲ اهمیت خاک
۷۲	.....۱۱-۱-۲ آلودگی صوتی
۷۲	.....۱۲-۱-۲ بیماریهای حاصل از صدا
۷۳	.....۱۳-۱-۲ انواع آلوده کننده های صوتی
۷۳	.....۱۴-۱-۲ آفت کشها
۷۶	.....۱۵-۱-۲ مضرات آفت کشها
۷۷	.....۲-۲ بخش دوم : پیشینه پژوهشی موضوع
۷۷	.....۱-۲-۲ مقدمه مروری بر منابع
۷۸	.....۲-۲-۲ تحقیقات و مقالات داخلی
۸۵	.....۳-۲-۲ تحقیقات و مقالات خارجی

فصل سوم : روش تحقیق

۱-۳	مقدمه	۸۹
۲-۳	مفهوم تحقیق	۸۹
۳-۳	نوع تحقیق	۹۰
۴-۳	روش تحقیق	۹۱
۵-۳	جامعه آماری	۹۳
۶-۳	روش نمونه گیری	۹۴
۷-۳	حجم نمونه	۹۵
۸-۳	روش و ابزار گرد آوری اطلاعات	۹۶
۹-۳	پایایی و اعتبار ابزار تحقیق	۹۸
۱۰-۳	متغیرهای تحقیق (وابسته، مستقل)	۱۰۰
۱۱-۳	روش تجزیه و تحلیل اطلاعات	۱۰۱

فصل چهارم : یافته های تحقیق

۱-۴	مقدمه	۱۰۳
۲-۴	نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل توصیفی داده ها (تحلیل یک متغیره)	۱۰۳
۳-۴	نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل استنباطی داده ها (تحلیل دو متغیره)	۱۱۸

فصل پنجم : جمع بندی و نتیجه گیری

۱-۵	مقدمه	۱۳۱
۲-۵	تحلیل یافته ها	۱۳۱
۳-۵	پیشنهادات	۱۴۷
۴-۵	مشکلات تحقیق	۱۴۸
۵-۵	محدودیت های تحقیق	۱۴۸

پیوست ها

۱۴۹	پیوست ۱) اصول مطرح شده در بیانیه کنفرانس زمین در ریودوژانیرو در سال ۱۹۹۲ میلادی	۱۴۹
۱۵۲	پیوست ۲) قانون حفاظت و بهسازی محیط	۱۵۲
۱۵۳	پیوست ۳) مصوبه شورای عالی حفاظت محیط زیست (صورتجلسه مورخ ۱۳۷۴/۷/۶)	۱۵۳
۱۵۴	پیوست ۴) سند چشم انداز بیست ساله ایران برای حفظ محیط زیست در آینده	۱۵۴

پیوست ۵) پرسشنامه..... ۱۵۷.....

فهرست منابع و مراجع..... ۱۶۱.....

الف) منابع فارسی..... ۱۶۱.....

ب) منابع لاتین..... ۱۶۵.....

فهرست اشکال، جداول و نمودارها

شکل (۱-۲) منحنی نمایی رشد جمعیت در اعصار مختلف..... ۳۵.....

جدول (۱-۲) گروههای آفت کش..... ۷۴.....

جدول (۱-۳) توزیع فراوانی جامعه آماری..... ۹۴.....

جدول (۲-۳) توزیع فراوانی جامعه نمونه..... ۹۶.....

جدول (۳-۳) سطوح و نمره بندی متغیرهای آگاهی، نگرش و رفتار..... ۹۷.....

جدول (۴-۳) توزیع گویه های متغیر آگاهی..... ۱۰۰.....

جدول (۵-۳) توزیع گویه های متغیر نگرش..... ۱۰۰.....

جدول (۶-۳) توزیع گویه های متغیر رفتار..... ۱۰۰.....

جدول (۱-۴) توزیع فراوانی متغیر جنسیت اساتید..... ۱۰۳.....

جدول (۲-۴) توزیع فراوانی متغیر سن اساتید..... ۱۰۴.....

جدول (۳-۴) آماره های توصیفی متغیر سن اساتید..... ۱۰۵.....

جدول (۴-۴) توزیع فراوانی متغیر رشته تحصیلی اساتید..... ۱۰۶.....

جدول (۵-۴) توزیع فراوانی متغیر مدرک تحصیلی اساتید..... ۱۰۷.....

جدول (۶-۴) توزیع فراوانی متغیر سابقه خدمت اساتید..... ۱۰۸.....

جدول (۷-۴) توزیع فراوانی آگاهی زیست محیطی اساتید..... ۱۰۹.....

جدول (۸-۴) آماره های توصیفی آگاهی زیست محیطی اساتید..... ۱۱۱.....

جدول (۹-۴) آماره های مربوط به آزمون t آگاهی زیست محیطی اساتید..... ۱۱۲.....

جدول (۱۰-۴) توزیع فراوانی نگرش زیست محیطی اساتید..... ۱۱۲.....

جدول (۱۱-۴) آماره های توصیفی نگرش زیست محیطی اساتید..... ۱۱۴.....

جدول (۱۲-۴) آماره های مربوط به آزمون t نگرش زیست محیطی اساتید..... ۱۱۵.....

جدول (۱۳-۴) توزیع فراوانی رفتار زیست محیطی اساتید..... ۱۱۵.....

جدول (۱۴-۴) آماره های توصیفی رفتار زیست محیطی اساتید..... ۱۱۷.....

- جدول (۴-۱۵) آماره های مربوط به آزمون t رفتار زیست محیطی اساتید..... ۱۱۸
- جدول (۴-۱۶) آماره های مربوط به آزمون T_{au-b} کندال رابطه آگاهی و نگرش زیست محیطی اساتید..... ۱۱۹
- جدول (۴-۱۷) آماره های مربوط به آزمون T_{au-b} کندال رابطه آگاهی و رفتار زیست محیطی اساتید..... ۱۱۹
- جدول (۴-۱۸) آماره های مربوط به آزمون T_{au-b} کندال رابطه نگرش و رفتار زیست محیطی اساتید..... ۱۲۰
- جدول (۴-۱۹) آماره های مربوط به آزمون مقایسه میانگین های مستقل اساتید زن و مرد بر حسب آگاهی زیست محیطی آنان..... ۱۲۱
- جدول (۴-۲۰) آماره های مربوط به آزمون V کرامر میان متغیر جنسیت و نگرش زیست محیطی اساتید..... ۱۲۲
- جدول (۴-۲۱) آماره های مربوط به آزمون V کرامر میان متغیر جنسیت و نگرش زیست محیطی اساتید..... ۱۲۲
- جدول (۴-۲۲) رابطه رشته تحصیلی اساتید و آگاهی زیست محیطی آنان..... ۱۲۳
- جدول (۴-۲۳) آماره های مربوط به آزمون تحلیل واریانس یک طرفه میان رشته تحصیلی اساتید و آگاهی زیست محیطی آنان..... ۱۲۴
- جدول (۴-۲۴) رابطه رشته تحصیلی اساتید و نگرش زیست محیطی آنان..... ۱۲۵
- جدول (۴-۲۵) آماره های مربوط به آزمون V کرامر میان رشته تحصیلی اساتید و نگرش زیست محیطی آنان..... ۱۲۵
- جدول (۴-۲۶) رابطه رشته تحصیلی اساتید و رفتار زیست محیطی آنان..... ۱۲۶
- جدول (۴-۲۷) آماره های مربوط به آزمون V کرامر میان رشته تحصیلی اساتید و رفتار زیست محیطی آنان..... ۱۲۷
- جدول (۴-۲۸) آماره های مربوط به آزمون T_{au-c} کندال میان سنوات خدمت اساتید و آگاهی زیست محیطی آنان..... ۱۲۷
- جدول (۴-۲۹) آماره های مربوط به آزمون T_{au-c} کندال میان سنوات خدمت اساتید و نگرش زیست محیطی آنان..... ۱۲۸
- جدول (۴-۳۰) آزمون های مربوط به آزمون T_{au-c} کندال میان سنوات خدمت اساتید و رفتار زیست محیطی آنان..... ۱۲۹

- نمودار (۱-۴) فراوانی متغیر جنسیت اساتید..... ۱۰۳
- نمودار (۲-۴) فراوانی متغیر سن اساتید..... ۱۰۵
- نمودار (۳-۴) پراکندگی متغیر رشته تحصیلی اساتید..... ۱۰۷
- نمودار (۴-۴) فراوانی متغیر مدرک تحصیلی اساتید..... ۱۰۸
- نمودار (۵-۴) فراوانی متغیر سابقه خدمت اساتید..... ۱۰۹
- نمودار (۶-۴) فراوانی آگاهی زیست محیطی..... ۱۱۱
- نمودار (۷-۴) فراوانی نگرش زیست محیطی..... ۱۱۴
- نمودار (۸-۴) فراوانی رفتار زیست محیطی..... ۱۱۷

فصل اول

کلیات تحقیق

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.

۱-۱ مقدمه

کره زمین محیط زندگی انسان و بسیاری دیگر از گونه های گیاهی و جانوری است که مدت های مدیدی است در کنار هم زندگی می کنند. عدم تعادل گسترده در محیط زیست زمانی ظهور کرد که انسان مغرورانه خود را مالک مطلق محیط زیست تلقی نمود و با همین تصور به دخالت های ناآگاهانه و نابخردانه در تمام اجزاء محیط زیست دست زد. (ذوالفقاری، ۱۳۸۷) بروز پیامدهای این رفتار غیر مسئولانه بشر به صورت بحرانهای گسترده و عوامل تخریبی بیشماری من جمله عوامل زیر می باشد.

- افزایش رو به رشد جمعیت

- گسترش شهر نشینی

- گسترش هزاران نوع سموم و ورود آنها به اکوسیستم

- بارش بارانهای اسیدی ناشی از سوزاندن سوخت های فسیلی

- بیابان زایی

- تخریب جنگلها

- انقراض گونه های جانوری و گیاهی و ...

در ادبیات نیمه قرن بیستم به بعد چنین مطرح می شود که مشکلات زیست محیطی که به دست انسان به وجود آمده است، تماما نمی تواند با بکارگیری فناوری صرف حل شوند. تغییرات در رفتار انسان مورد نیاز است و اهمیت این موضوع تا حدی است که گفته می شود سمت و سوی علوم زیستی از علوم محیطی و فیزیکی به سمت علوم رفتاری در حال تغییر و انتقال است. اینکه ما چگونه به محیط زیست ارزش می دهیم، تعیین کننده این است که نقش و عملکرد خود را در زمین چگونه می بینیم و برای به اشتراک گذاشتن این منابع با دیگران چه راهی را انتخاب می کنیم.

چگونگی ارزشگذاری ما به محیط زیست تعیین کننده زبانی است که برای تشریح تعامل بین خود با محیط زیست و با دیگران در ارتباط با محیط زیست به کار می بریم. بنابراین به مجموعه مقررات رفتاری بر پایه اخلاق زیست محیطی نیاز است و رابطه بین انسان و طبیعت باید مجددا مورد بررسی قرار گیرد. حل مشکلات زیست محیطی موجود نمی تواند در رشد فناوریهای بهتر یا روشهای علمی بهبود یافته، پیدا شود. باید بازگشت به اصول و ریشه ها انجام شود. این به معنای تفکر مجدد درباره بدیهیات فرهنگ می باشد. رابطه انسان و محیط زیست باید مجددا مورد بررسی قرار گیرد و رابطه ای خیرخواهانه و هماهنگ با محیط زیست پایه ریزی شود.

پژوهشگران جهانی بر اساس تحقیقات خود مدعی تخریب و تهدید محیط زیست به دست انسانها هستند و همگی ادامه چنین وضعی را دیر یا زود موجب پدیدار شدن مصیبت مرگباری برای کره زمین و موجودات آن از جمله انسان می دانند. عامل مهم تخریب محیط زیست، انسانها هستند و در حال حاضر اثر نیروی انسانی بر روی عوامل محیط زیست جهانی شده است.

امروزه آموزش محیط زیست به اقشار مختلف جامعه به عنوان یک راه حل کلیدی در جهان مطرح می باشد. هدف آموزش محیط زیست این است که در هر فرد حساسیتی نسبت به حوادث و تغییرات فیزیکی، زیستی، اجتماعی و سیاسی نسبت به محیط زیست به وجود آورد به گونه ای که ضمن قدرت تشخیص و توصیف مسایل زیست محیطی بتواند به ابداع روشها و حل مسایل زیست محیطی بپردازد. (برومند، ۱۳۷۰: ۳۰)

بروز معضلات زیست محیطی و روند فزاینده آن، موضوع بحث بسیاری از صاحب نظران علوم اقتصادی و اجتماعی است. افزایش خطر ابتلا به بیماریها، مشاجرات عمومی درباره تنزل امنیت غذایی و بالا رفتن سطوح آلودگی و انحطاط محیط زیست، چالشهای فراروی جوامع است. آنچه در این زمینه قابل تامل است نقش و اثری است که نظامهای آموزشی در آموزش رفتارهای زیست محیطی در کاهش این بحرانها دارند. اما مهمتر از همه بررسی رفتارهای زیست محیطی معلمان این دوره است. نظام آموزش عمومی و نقش عنصر معلم در فرآیند آموزش رفتارهای مناسب زیست محیطی می تواند وسیله ای برای تغییر آگاهی، نگرش و رفتارهایی باشد که نسل آتی، برای رویارویی با این بحرانها بدان نیازمند است

پژوهش در آموزش محیط زیست به منظور یافتن مناسب ترین سیستم و ارائه شیوه مطالب و اجرای ساختاری است که زمینه ساز ارتقاء آگاهیهای زیست محیطی است. اگر بین نتایج حاصله از تحقیقات و امکانات اجرایی، تناسب کامل وجود داشته باشد، می توان امیدوار بود که نظام آموزش محیط زیست به منظور تحقق اهداف تعیین شده پیش می رود.

۲-۱ بیان مساله

در فرهنگ لغت آکسفورد، محیط زیست عبارت است از شرایط طبیعی از قبیل آب، خاک و هوا که ما در آن زندگی می‌کنیم. محیط زیست مجموعه ای است از آب، هوا، خاک، نور خورشید، گیاهان، جانوران، اقلیم و دیگر عوامل جاندار و بی جان که با یکدیگر در ارتباط متقابل بوده و به طور مستقیم شرایط زیستی را برای موجودات زنده از جمله انسان فراهم می‌کند. (فصلنامه علمی سازمان حفاظت محیط زیست به نقل از شمس، ۱۳۸۶)

در ادبیات نیمه قرن بیستم به بعد چنین مطرح می‌شود که مشکلات زیست محیطی که به دست انسان به وجود آمده است، تماما نمی‌تواند با به کارگیری فناوری صرف حل شوند. تغییرات در رفتار مورد نیاز است و اهمیت این موضوع تا حدی است که گفته می‌شود سمت و سوی علوم زیست محیطی و فیزیکی به سمت علوم رفتاری در حال تغییر و انتقال است. اینکه ما چگونه به محیط زیست ارزش دهیم، تعیین کننده این است که نقش و عملکرد خود را در زمین چگونه می‌بینیم و برای به اشتراک گذاردن این منابع با دیگران چه راهی را انتخاب می‌کنیم.

نگاهی به گذشته انسان و سیر تحولی زندگی او نشان می‌دهد که از قرن‌ها پیش برای بقا و تداوم حیات، به شدت تابع طبیعت و وابسته به آن بوده است. انسان رفته رفته با گذشت زمان دریافت برای بهره برداری بهتر از طبیعت باید آگاهی بیشتری نسبت به واقعیات موجود در آن کسب کند.

آموزش به ساخت انسانهایی فهیم با حس مسئولیت بالا می‌انجامد و با ترویج آگاهی و بیداری، بینش جدیدی در مردم ایجاد می‌کند و با ایجاد تغییرات لازم در رفتارها، ارزشها و سبکهای زندگی، مسیر زندگی انسان را به سوی پایداری هدایت می‌کند. (بادکوبی، ۱۳۸۵: ۱۳۸)

در دنیای امروز با پیشرفت و گسترش مهار نشدنی تکنولوژی، تولید و مصرف انواع مواد شیمیایی در صنایع گوناگون و به دنبال آن انباشته شدن ترکیبات مختلف در کره زمین و هوا کره که بسیاری از آنها آلودگی محیط زندگی ما را به همراه داشته است یکی از دغدغه های دولتمردان و دوستداران محیط زیست تلاش برای یافتن راهکارهایی است که بتوان محیط زیست را حفظ نمود. انسان به دنبال دستیابی به زندگی خوب و مرفه، اقدام به کنترل محیط زیست و مداخله در آن کرده که این امر در بسیاری موارد سبب به هم خوردن تعادل بوم شناختی (اکولوژیکی) محیط زیست و ایجاد نتایج زیانبار و گاهی غیر قابل جبران شده است.